

PROFI-VOLBA V BÍLÉ TRÍDĚ

Miroslav Klusák

OBSAH

Úvod

Studijní předpoklady

Shrnutí

Oborové zaměření

Gymnazisti

Ekonomové - lyceisti

Ekonomové - akademici

Technik

Shrnutí

Závěr

Úvod

Sledovaná třída vznikla ve třetím ročníku; po přijímacích zkouškách. Tehdy sestávala z jednadvaceti dívek a desíti chlapců (31 žáků); v případě devíti dívek a pěti chlapců se jednalo o absolventy 1. a 2. ročníku dané školy, zbývající byli nově příchozí. Po přijímacích zkouškách na osmiletá gymnázia odešly jen tři dívky a jeden chlapec; doplněna byla o dvě dívky a jednoho chlapce - Aleše (30 žáků). Po přijímacích zkouškách na šestiletá gymnázia odešlo šest dívek a jeden chlapec; jeden chlapec a jedna dívka se odstěhovali (21 žáků). Na 19 žáků v 9. ročníku se třída dostala odchodem jedné dívky na English College, jedna dívka se odstěhovala. Od 1. ročníku tedy sledujeme Anežku, Jiřího A., Kateřinu, Květu, Luboše, Lídu, Marka, Matěje, Noru, Pavla, Pavlu, Zdenu; od 3. ročníku Alenu, Boženu, Jiřinu, Jiřího N. (sledován od 1. ročníku na ZŠ Žluté I. Viktorovou), Karlu, Viktora; od 6. ročníku Aleše.

Ve studii jsou prezentovány především výsledky analýzy polořízených rozhovorů na dané téma, které probíhaly v jarních měsících roku 2003; dále pak příležitostně či účelově získané informace o přestávkách; oficiální přehled přihlášek a oficiální klasifikace. Při přípravě na rozhovory či příležitostně pro jejich de/kódování byly použity dokumenty a poznámky z pozorování z archivu autora.

Studijní předpoklady

Koncem devátého ročníku, po ukončené kampani přijímacího řízení, směřovali v dané třídě všichni žáci na střední školy.

dívky	škola	chlapci	škola
Alena	EL	Aleš	G
Anežka	EL	Jiří A.	BA
Božena	OA	Jiří N.	SŠVT
Jiřina	G	Luboš	G
Karla	G	Matěj	OA
Kateřina	G	Marek	G
Květa	EL	Pavel	G
Lída	OA	Viktor	G
Nora	EL		
Pavla	OA		
Zdena	EL		

Přitom, jak lze vyčíst z předchozího přehledu, na gymnázia směřovala trojice dívek a pětice chlapců, na střední ekonomické školy (ekonomické lyceum, obchodní akademie, bankovní akademie) zas většina osmi dívek a menšina dvou chlapců, a konečně, jeden chlapec směřoval na střední školu výpočetní techniky.

Volba školy, na niž chtějí žáci po ukončení deváté třídy pokračovat ve studiu, pak není věc vnitřně monolitní, nestrukturovaná ani na individuální úrovni. O její vnitřní strukturu, a to z perspektivy samotných žáků, napovídá hned samotný (následující) přehled toho, jak se daní žáci vyrovnali se skutečností: že (a) v rámci přijímacího řízení prováděli volbu, při které se nerozhodovali jenom mezi tím, zda po deváté třídě chtějí dále pokračovat ve studiu, které nebude nebo bude ukončeno maturitou; a případně (b) že nestáli jenom před volbou oboru či oborového zaměření, v němž by se chtěli dále vzdělávat. Jedná se tedy o přehled toho, jak se žáci vyrovnali s tím, že jejich volba neměla být a nebyla věcí jednostrannou, že měla být a byla ještě konfrontována s „volbou“ jejich osoby ze strany přijímající školy. (Jedná se o oficiální přehled přihlášek k začátku března. **Tučně** je označena škola, na niž žáci směřovali po ukončeném přijímacím řízení. Kam nakonec směřovala před letními prázdninami Božena, se píše vzápětí.)

- Alena: **1. ekonomické lyceum Heroldovy sady**
2. ekonomické lyceum Heroldovy sady
- Anežka: **1. ekonomické lyceum Heroldovy sady**
2. ekonomické lyceum Heroldovy sady
- Božena: 1. obchodní akademie Hovorčovická
2. obchodní akademie Kubelíkova
- Jiřina: **1. gymnázium Jana Keplera**
2. gymnázium Omská
- Karla: **1. gymnázium Voděradská**
2. gymnázium Voděradská
- Kateřina: **1. gymnázium Na Pražačce**
2. gymnázium Na Pražačce
- Květa: **1. ekonomické lyceum Heroldovy sady**
2. ekonomické lyceum Heroldovy sady
- Lída: **1. obchodní akademie Kubelíkova**
2. obchodní akademie Kubelíkova

- Nora: **1. ekonomické lyceum Heroldovy sady**
2. ekonomické lyceum Resslerova
- Pavla: **1. obchodní akademie Heroldovy sady**
2. obchodní akademie Heroldovy sady
- Zdena: **1. ekonomické lyceum Heroldovy sady**
2. ekonomické lyceum Heroldovy sady

- Aleš: **1. gymnázium Přípotoční**
2. gymnázium Přípotoční
3. bankovní akademie Vlkova
4. škola mezinárodních a veřejných vztahů Michelská
5. gymnázium Bernarda Bolzana
- Jiří A.: 1. obchodní akademie Kubelíkova
2. obchodní akademie Hovorčovická
3. bankovní akademie Vlkova
- Jiří N.: 1. střední průmyslová škola elektrotechnická V Úžlabině
2. střední průmyslová škola elektrotechnická V Úžlabině
3. střední škola výpočetní techniky Novoborská
- Luboš: **1. gymnázium Na Pražačce**
2. ekonomické lyceum Resslerova
- Matěj: **1. obchodní akademie Vinohradská**
2. obchodní akademie Kubelíkova
3. bankovní akademie Vlkova
- Marek: **1. gymnázium U Libeňského zámku**
2. gymnázium U Libeňského zámku
- Pavel: **1. gymnázium Na Vítězné pláni**
2. gymnázium Přípotoční
- Viktor: **1. gymnázium Na Vítězné pláni**
2. gymnázium U Libeňského zámku

Uvedený přehled pak lze číst tak, že volba školy, na niž směřuje po ukončení deváté třídy 16 z 19 sledovaných žáků, je **volbou jednoznačně úspěšnou a radostnou** (*Já jsem vůbec netušila ještě, no jsem ráda, že tam jsem.* - Alena), pokud tak soudíme z toho, že se setkala se vzájemností ze strany zvolené školy již v *prvním kole přijímacího řízení*. Volby Jiřího N. (který údajně ani nemohl být odmítnut ve *druhém kole* přijímacích zkoušek, neboť *na ten druhý termín nebrali vůbec nikoho*; druhou přihlášku si sice ještě přesunul na jinou školu - *střední technická škola hlavního města Prahy, kde podobně je obor elektronický počítačový systémy, takže to bylo podobný- a tam měli dělat zkoušky devatenáctýho*, jenže to ještě nevěděl, že jej vzali *na tu soukromku, vlastně v tej době nebyl nikde přijatej*, ale protože jej vzali *na tu soukromku, kam chtěl, tak zavolali, že nepřijde*), Jiřího A. (který zažil odmítnutí ze dvou středních škol) a Boženy (která nakonec, po dvojnásobném odmítnutí, směřovala na původně vůbec nezvažovanou anglo-německou obchodní akademii) - by dle použitého kritéria vzájemnosti mohly představovat jakési stupně k volbě opačné vůči „volbě jednoznačně úspěšné a radostné“.

Zpochybnění jednoznačné úspěšnosti a *radostnosti* konečné volby školy, na kterou daní tři žáci směřovali, by tedy vyplývalo ze zkušenosti ze zpochybnění jejich *studijních předpokladů*, které měli osvědčit v *písemných zkouškách* a/nebo v *prospěchu* na základní škole, zpochybnění, které je vlastně v jejich konečné volbě spoluzahrnuté (použijeme-li terminologii sledovanými žáky snad nejpoužívanější příručky pro volbu střední školy - *Vybíráme střední školu - SET 2003 Praha a Středočeský kraj*. Ústav pro informace ve vzdělávání - Divize nakladatelství TAURIS 2002). Jinými slovy, jednalo by se o volbu, jejíž součástí by byla zkušenost ze **zklamaných ambic**, z **usvědčené nekritičnosti**.

Poněkud překvapivě však v tomto aspektu nejvíce uspokojení ze své volby čerpá právě Božena. Nejenom, že její anglo-německá obchodní akademie *je nák hodně prestižní*, ale nakonec, byť v rámci hledání školy po neúspěšném druhém kole, se *dostala na tři školy, na nákou střední školu managementu a pak ještě na jednu obchodku a z toho si vybrala jako tu angloněmeckou* - to vše pak mohla sdělit své školní výchovné poradkyni a usvědčit jí tak, že se mylila, když *řekla mamce na těch informativních schůzkách, že nemá šanci, že se nikam nedostane*.

Také Jiří A. nakonec nebyl zcela ošizen o určité uspokojení z osvědčení svých studijních předpokladů. Sám sice zavrhl úvahu o střední policejní škole, neboť *tam jsou jako ty fyzický testy, chodí tam kamarád a ten o tom vykládal, že to bylo náročný*. Pak ještě sám uvažoval o gymnáziu Jana Palacha a zvláště o střední škole výpočetní techniky na Novoborské, kde se *vlastně jenom pošle přihláška*. Nejvíce však chtěl jít na bankovní akademii a *ty státní si dal, jenom kdyby se tam nedostal*. Na favorizované bankovní akademii pak sice taky berou bez přijímaček, *na průměr*, avšak *do 1,8*, což Jiří nesplňoval, a tak jej čekaly *ňáký zkoušky nebo pohovor*.

To Jiří N. sice na svou střední školu výpočetní techniky *chtěl od počátku, už tam chtěl hodně dlouho, nikam jinam vlastně ani nechtěl. Ještě si dal náký ty státní, žejo*, neboť *by byl blbec, kdyby jej nevezali* (na jeho vyvolenou), *aby si to nedělal*. No a přijímačky na rezervní státní školu *byly jednoduchý, měl jednu chybu a nevezali jej kvůli vysvědčení, protože všechny vzali na průměr - a ke všemu na druhý kolo nebrali nikoho*. Jenže dělal snad potom zkoušky na svou vyvolenou školu? *No právě že vůbec. Tam se jenom podívali na vysvědčení, podle sebe ohodnotili profilový předměty a buď vás vzali, nebo ne*. Nedělal se ani *pohovor*, vlastně jej *viděli, až když podepisovali smlouvu - prostě, přijímačky na p..* Jiřímu tak jako by bylo líto, že nemohl náležitě osvědčit své předpoklady ke studiu. Jeho prospěch měl sice spíše klesající tendenci, vzhledem k polevujícímu zájmu jak o práci v hodinách, tak o domácí přípravu na druhém stupni; se střídajícími se trojkami na vysvědčení tu z němčiny, tu z angličtiny, dějepisu, matiky či chemie. Ještě v 8. ročníku však exceloval ve volitelné informatice, své renomé měl nejen jako žák schopný tropit vtípky na školní počítačové síti, ale též za ocenění školního projektu, který pak letěl prezentovat na mezinárodním fóru na Novém Zélandu.

Jiří tak jakoby nakonec spíše reklamoval nikoli to, že ve své volbě zažil zklamání ve svých ambicích, osvědčení z nekritičnosti, jako spíš to, že pocítil, jak je přijímací řízení nastaveno tak, že jeho účastník nemůže zažít opak, že **nemůže získat více, než na co aspiruje, že nemůže být „usvědčen z přehnané kritičnosti“**. Nedostalo se mu tedy ani oné zpětné vazby umožňující odečíst svou cenu v žebříčku přijatých; snad jen ve srovnání se spolužákem Jiřím A., který *chtěl taky jít na Novoborskou, ale jako míň než Jiří N., on chtěl dělat tohleto a pak ještě bankovní akademii, říkal, že i kdyby ho vzali, že by se musel rozhodovat, a pak to tam bylo, že ho nevezali na tu Novoborskou, tak šel na nákou soukromku, asi na nákou... Vlkovku, že šel*.

Volby v daném aspektu podobné vnitřní strukturace s volbou Jiřího N. by pak šlo vlastně předpokládat i mezi volbami výše zmíněných 16 žáků, jejichž volba byla kvalifikována jako *jednoznačně úspěšná a radostná* na základě kritéria úspěchu v *prvním kole* přijímacího řízení. Tj. v případech, kdy jednoznačně radostné a úspěšné nebylo již samotné, mohli bychom říct, „*předkolo*“, hypotetické porovnávání představ o vlastních *studijních předpokladech* a o *nárocích, požadavcích* přijímající školy.

Jen co se prospěchu týče, lze se v již citované příručce pro volbu střední školy dočíst, že *„Gymnázium je typem střední školy určeným především pro žáky s vysokými studijními předpoklady, s výraznou studijní motivací a s úmyslem studovat po maturitě na vysoké, případně vyšší odborné škole. S tím souvisí i relativně vysoké požadavky na prospěch na základní škole.“* (Vybíráme střední školu..., 2002, s. 5; zdůraznil MK) Jak vyplývá z následujícího přehledu průměrného prospěchu sledovaných žáků v pololetí a na konci osmého ročníku a v pololetí ročníku devátého, v němž žáci jsou seřazeni dle „*průměru za tato tři vysvědčení*“, **šlo by všech šest dívek, které ani nezkusily přihlásit se na gymnázium a přitom mají lepší prospěch než Luboš se svými 1,49, považovat za dívky s nedostatečnými ambicemi, s přehnanou kritičností vůči svým studijním předpokladům**.

žák	škola	8. pololetní	8. závěrečné	9. pololetní	průměr
Kateřina	G	1	1	1	1,000
Zdena	EL	1	1,07	1	1,023
Anežka	EL	1,07	1	1	1,023
Jiřina	G	1,07	1	1	1,023
Viktor	G	1,27	1,07	1	1,113
Alena	EL	1,27	1,13	1,07	1,157
Karla	G	1,27	1,2	1,13	1,200
Marek	G	1,33	1,2	1,07	1,200
Nora	EL	1,33	1,27	1,2	1,267
Květa	EL	1,33	1,4	1,07	1,267
Pavel	G	1,4	1,33	1,07	1,267
Pavla	OA	1,27	1,27	1,27	1,270
Aleš	G	1,4	1,27	1,2	1,290
Luboš	G	1,67	1,33	1,47	1,490
Jiří N.	SŠVT	1,73	1,6	1,8	1,710
Matěj	OA	1,93	1,73	1,67	1,777
Lída	OA	1,87	1,87	1,6	1,780
Božena	OA	1,93	1,93	1,6	1,820
Jiří A.	BA	2,27	2,07	1,67	2,003

Výše uvedený předpoklad však jakoby vůbec neplatil hned pro první ze zmíněných šesti dívek (vzato ve vzestupném pořadí od Luboše), pro **Pavlu**; tedy nejdříve. *Nechtěla na gympl, protože gympl je všeobecněj, chtěla na ňákou školu, která se na něco zaměřuje. Tak kvůli tomu ty Heroldovy sady, ale spíš kvůli tomu obchodní akademii. Přece jenom, to lyceum jako už je víc specifický, ale zaměřuje se ještě stejně spíš jako gympl. Kdyžto ta obchodka je vyložene na tu ekonomii. No tak kvůli tomu. Na druhé straně, případná volba gymnázia nebyla něco, co by „vůbec nepřipadalo v úvahu“: přemejšlela jsem o tý ekonomce a popřípadě o tom gymplu. Na druhé straně pak taky, tak kolem pololetí osmý třídy, jako taky hla..., taky chtěla bejt, pokavaď tu ekonomku, tak v...v podstatě se snažila na průměr, no aby dosáhla průměr, aby nemusela dělat ted'ko ty zkoušky. Její příprava na přijímací řízení pak byla práce na průměru, aby dosáhla průměru, čtyry dvojky, a pak se spoléhala na to, že už ji vezmou. Nechodila na žádné zkoušky nanečisto, přípravné kurzy,... Dokonce svou volbou tak trochu i provokovala spolužáky. (Slovy Květy, u příležitosti rekapitulace přípravy na přijímací zkoušky v hodinách matematiky: „Ale třeba, nebo Pavla ta taky jako, ta se už dostala na průměr na obchodní akademii, tam kam jdu já (míněna společná adresa EL a OA; nikoli OA). Tam bych se dostala taky na průměr, no a vona prostě tam sedí, vyrušuje v hodinách a jako když my se ostatní snažíme něco naučit nebo to. To mi jako vadí takhle docela.“)*

To **Květa** jakoby ve vztahu k alternativě gymnázium vs. ekonomické lyceum neřešila ani tak otázku kvality svých *studijních předpokladů* jako otázku kvality své *studijní motivace*, a to ještě v předpokládané době přechodu ze střední školy na školu vysokou: „*Já jsem nechtěla ani na gymnázium, ani na ňákou speciální školu. Protože z gymnázia, kdyby mi ruplo v hlavě, prostě, řekla bych si jako, já nechci zůstat, strávit další čtyři, pět let na vejšce. Chci jít pracovat. Tak z gymnázia co? Tak jako to prostě by nešlo. Tak jsem zvolila právě, to je gymnaziální typ studia, lyceum. To je takovej hybrid mezi obchodní akademii. Takže se tam vyučuje ekonomika, bankovníctví, fiktivní firma tam je, různý todlencto, výpočetní technika, takže píšou na stroji. Všechno jako to, ale je to v menším rozsahu než na obchodní akademii a zároveň k tomu mám dějepis, chemii, fyziku, biologii, prostě zároveň tyhlencty všeobecný předměty. Což má daleko větší předpoklad se dostat na vejšku než z obchodní akademie. Vzhledem k tomu, že já chci na práva, takže s..., takže jako, říkám, ale kdyby se*

prostě cokoli stalo a nemohla bych jít nebo bych nechtěla nebo něco, tak právě proto jsem zvolila tohledencto, že bych potom mohla jít do praxe vlastně. A zároveň, protože z obchodní akademie většinou maximálně na VŠE, žejo, protože na jiný školy to nemá zas takovej širokej záběr jako to ekonomický lyceum.“ - a navíc - „zase na gymnázium, to, to tam jako to je prostě pro ty lidi, který ještě nevěděj vůbec co chtěj dělat“. Studijní předpoklady, tedy budoucí, nezbytné pro přijetí ke studiu na právech, si zajistila a současně si pojistila i předpoklady pro praxi, kdyby jí po maturitě ruplo v hlavě. Takže, není co řešit? Ne tak zcela.

Květa dělala zkoušky na gymnázium z pátý i ze sedmý třídy, ale tam jsem nechtěla na ty gymply, tam ji máma s tátou tehdy ještě ji tam jenom donutila, aby tam dělala, takže se na to neučila, nepřipravovala, navíc, takže jako průměrně. No takže se soustředila na tu devátou, řekla si, že se na tu školu jako musím dostat. Zjistila si, že se tam může dostat na průměr, takže se snažila mít co nejlepší průměr, známky, což se jí povedlo. Jenže právě teď řekli, že pokud bude moc lidí se hlásit na ten průměr, takže ten průměr snižej. Snižujou na 1,25 a ona má 1,27. Takže se tam o jednu dvojku nedostane na průměr. Takže musí dělat přijímací zkoušky. Jenže ona si řekla už od osmý třídy, na tuhledencto školu chci jít a chodí tam na přípravný kurzy, na češtinu i na matiku, počítá Bělouna, spíš se bojí přijímaček z matiky než přijímaček z češtiny. Květa tak má ve své volbě zkušenost s uznáním svých studijních předpokladů ze strany přijímající školy, které bylo svým způsobem vybojované.

Nora nemá jen téměř stejný prospěch a stejnou školu jako Květa, ale i podobnou zkušenost z přijímaček. Sama chtěla ze začátku na ten gympl, takže jako furt na gympl, na gympl. Doma, doma máma říkala, máma asi chtěla, máma, když jako napřed chtěli, aby šli, šla na ten gympl. Ségra, která studuje ve třetím ročníku na Štěpánský, taky chtěla, aby šla na gympl; a pak ji štválo (sestru), že by (Nora) nedělala přijímačky. Jenže, pak šla do tý poradny, tam teda chtěla vědět, co ji řeknou, no a tam ji řekli, že jako je vesměs chytrá, ale že jako není studijní typ. No a tak, že prostě by se na ten gympl třeba i dostala jako, ale že by se tam strašně trápila, že není ta, která se zakousne a prostě se učí. No tak si to rozmyslela a začala o tom uvažovat. Poradna ji asi hodně jako ovlivnila, že jako se rozhodla, že asi ten gympl ne, když jí řekla, že to pro ni není. Pak ale nechtěla zase jít na obchodku úplně, a tak to lyceum je docela napůl, žejo, to je jako švindl gympl.

Jestliže Květa se podařilo odsabotovat přijímačky z páté a sedmé třídy, tak Nora se po znevážení jejích studijních předpokladů ze strany poradny málem „došvindlovala“ k nepřijetí na ekonomické lyceum. Tak jako Květa nejdříve spoléhala na to, že na vybrané škole projde na průměr; dokonce kvůli tomu rezignovala na Resslerku, kde měli v minulém roce náročnější laťku a kam zprvu chtěla proto, aby nešla na jednu školu s tolika spolužáky ze třídy. Do přípravných kurzů nechodila. Pak ale zjistila, že se jako Květa o jednu dvojku na průměr nedostane. A konečně: „když prostě se to blížilo, tak najednou jsem chytila jako psotník, jsem si vždycky udělala pár příkladů... Nebo jako takhle, už jako od ledna jsem se jako učila, jako že jsem něco si dělala, ale tak jako jen, tak prostě, aby se neřeklo, no. Ale pak ve škole, když už se to blížilo, tak jsem si to uvědomovala, jak je pozdě. Protože Květa furt, jako že tam bude teda Běloun. Jsem se jako učila češtinu. No a pak jsem si uvědomila, že vlastně matiku. Takže češtinu jsem se vůbec neučila na ty zkoušky. A matiku hlavně, že tam bude Běloun, že tam nebudou hvězdičkový, jako ty těžší příklady. Tak jsem začla počítat toho Bělouna. Úplně jako od začátku. A že tam bude jenom prostě. Že tam... No tak jsem do toho rychle počítala, tak... A dalo se to spočítat. Ale jako vim že to, že se musím pak připravovat jako, že se musím dřít dřív. No, že to bylo třeba na poslední chvíli. Všichni už prostě měli všechno spočítaný. No a já poslední tejdén dopočítávala Bělouna, před zkouškama. My jsme jako měli hrozně lehký ty přijímačky. Jako hodně lehký. Ale jako, že kdybych, že kdybysme takhle lehký neměli, že bych věděla, že jako jsem se špatně asi připravovala na to. Že jsem jako měla víc, no.“ Své studijní předpoklady tedy i Nora nakonec osvědčila, ale bylo to na poslední chvíli a vlastně tak trochu i se štěstím - v tom Bělounovi spočítala těžší příklady, než tam byly, nakonec, u přijímaček. Nakonec, je ráda, že dělala ty přijímačky, protože se na tom jako naučila se toho hrozně moc, za ten měsíc.

Zkušenost **Aleny** zas naopak spíše připomíná Pavlu. Na rozdíl od ní však Alena *nejdřív chtěla na gymnázium, nejdřív na Zatlanku, pak na Vítěznou pláň*, uvažovala o *Postupické, anglickém gymnáziu - English College*. Už na *Zatlance* se však setkala s tím, že *vlastně jí přišlo hrozně těžký i to, co tam dělali na přípravných kurzech*. Nemyslela si, že by se tam nedostala, ale věděla, že jako je to *hodně těžký, asi i ta práce i ta konkurence*. Na *Vítěznou pláň* pak taky viděla *náky ty testy přijímací, ale taky nic lehkýho*. Jenom si potom začala uvědomovat, že *ani asi nechce moc na gymnázium, že spíš už na zaměřenou školu*. Takže to bylo *asi taky tím, proč všechny ty gymnázia odsunula a řekla si, že chce na ekonomický lyceum nebo obchodku nebo na něco takovýho*. Tak to *ekonomický lyceum, se na to hodně ptala, protože sama nevěděla moc co to je, zjistila, že to je víc gymnaziální typ studia, že to člověka nezbaví takovejch těch nepříjemnejch předmětů jako je dějepis, fyzika a takhle, naopak se do toho ještě zamontuje právě ekonomie, základy společenskéjch věd a takhle*. I když třeba i podle toho průměru, *co se bral, tak na to ekonomický lyceum vlastně byla 1,2, na obchodní akademii 1,3*. Čili i ta škola nebo to zaměření by mohlo bejt jako lepší nebo o trošku aspoň. To je větší nároky asi zhruba a tak. A hlavně, *to ekonomický lyceum je hlavně pro studium potom na vysoký škole je to, není to tolik praktický, jako ty obchodní akademie*.

Nakonec tedy rozdíl lycea a gymnázia nebyl ani tolik v oblasti studijní motivace vázané na samotné studium na střední škole a škole vysoké, jako že tam *byla možnost, že by mohla jít na průměr, že by nemusela dělat ty přijímačky, což bylo příjemný*. Tak prostě si *sadila na to, že se tam do toho průměru vejde a že ji prostě vezmou*. Neviděla to jinak a věřila tomu. To bylo *jediný*. Jestli se někdy na to *připravovala, tak to byla osmá třída, protože to ještě nevěděla úplně přesně a taky si říkala, že bude furt lepší, když bude mít lepší vysvědčení, než když se na to vykašle a nechá si to na devítku*. Tak je ráda, že to tak *udělala, protože v půlce osmičky měla čtyři dvojky, na konci dvě, v půlce devítky jednu*. Když se to *dá dohromady, tak se v pohodě vešla do těch 1,2*. Takže byla ráda, že se na to *nevykašlala v tý osmičce*. Na žádný *doučování pak nechodila, dokonce i to učení trošku odbyvala, jako poslední dobou, zatímco se všichni ostatní učili, tak ona naopak, se na to spíš vykašlala, nó*. Že by *neochvějná víra v to, že mám studijní předpoklady, abych se dostala přes přijímací zkoušky, a to i na gymnázia, stála za to se vyznat z toho, že se vyhýbám těžkostem v práci a konkurenci, že je příjemný se na to vykašlat, zatímco se všichni ostatní učí?* Proč ne, když mám díky své volbě *odpracováno z osmičky?*

Anežka, obdobně jako Květa, své obavy svázala s budoucím prověřováním svých studijních předpokladů. Že *vlastně kdyby nemohla jít na tu vysokou, že kdyby se tam třeba nedostala, tak že by mohla rovnou pracovat*. Třeba z *gymnázia, že tam to rovnou nejde*. Žádná jiná škola než *ekonomické lyceum ji nenapadla, no jediné obchodní, to se jí zdála taková trochu víc, ta jako z tý se nepočítá...* Tady z *tý školy, že se může rovnou jít na vysokou školu, že tam je jako možný*. Kdyžto z *obchodní se nepočítá, že jde na vysokou*.

Svým zvládnutím *přijímacího řízení cestou na průměr* v rovině praktické i v rovině deklarovaného *prožívání* však spíše připomíná Alenu či Pavlu, nebo ještě spíše *exemplární příklad* toho, jak se při *směřování na vysokou školu ze základní jazykové školy, při gymnázium nevyklučujícím prospěchu, vyhnout riziku přijímacích zkoušek*. Už při tomto rozhodnutí pak *věděla, že ji přijmou, protože jako i kdyby to snížili ten průměr, tak by se tam dostala*. Už *loni tam bylo napsaný, že ten průměr, tam brali do 1,2*. No a *snažila se, aby měla dobrý vysvědčení, aby se teda pojistila náh, že se dostane, snažila se do toho pololetí, aby měla samý jedničky*. To měla. No a už je to *takhle*. Už se *ňák neučí tedko na přijímačky*. Jenom tu *angličtinu trochu, aby tam nevypadala jak nákej blbec (při očekávaných rozřazovacích testech z jazyků)*.

To **Zdena**, rovněž *premiantka třídy jako Anežka*, je zas téměř *příkladná* tím, jak se k *pro danou skupinu šesti dívek předpokládaným nedostatečným ambicím, předpokládané přehnané kritičnosti vůči svým studijním předpokladům hlásí*; byt' s odkazem *odpovědnosti na rodinu: „No já jsem si chtěla napsat nejdřív gymnázium, no, udělat zkoušky. Ale máma vlastně mě radši přesvědčila, že mám, že to mám jistý, že bych se tam dostala na průměr, tak ať si ji prostě radši napíšu. ... No, já*

jsem si říkala, abych neskončila jak ségra na soukromý škole, tak že si dám radši na státní“ A ono radši napíšu (vs. „rozhodnu“ či „zvolím“) pak je příznačné pro dramatickost průběhu zmíněného *přesvědčování*. Zdena absolvovala dny otevřených dveří na Heroldovkách s Anežkou i na Voděradské s Karlou. Na Voděradské pak absolvovala i přípravný kurz. Gymnázium měla doporučené z poradny i od paní třídní učitelky. Ke změně došlo až poslední den, když už musela odevzdat přihlášku. *Máma ta odešla pryč a táta, ten jí říkal, ať si hodí korunou. Vyšla Voděradská, a tak si ji napsala. Přišla ségra a říkala, ať jde radši tam, že by tam mohly bejt jazyky taky dobrý* - a tak nakonec poslechla sestru.

Shrnutí

Pro zkušenost s „volbou“ osoby žáků ze strany přijímající školy nakonec možná není rozhodující, zda je chápána tak, že volba oborového zaměření podmiňuje hodnocení studijních předpokladů (*pokavaď tu ekonomku, tak na průměr* - Pavly), nebo naopak, že hodnocení studijních předpokladů podmiňuje oborové zaměření (*jsem si říkala, abych neskončila jak ségra* - Zdeny). Spíše jde o to, že se této „volbě“, této stránce své volby školy, na niž směřují po ukončení deváté třídy, sledovaní žáci vlastně ani nemohli vyhnout. A dále, že „řeč“ přijímajících škol pro žáky zaznívala v té její části, ve které je obsažen **zájem daných škol na vyřazování žáků v konkurenci** (vs. jejich rozřazování), ve které je obsažen jejich zájem na zjištění toho, zda žák své ambice nepřehání, zda není nekritický vůči svým studijním předpokladům. Rozhodně měla tato část řeči převahu nad tou, ve které by zazníval zájem školských institucí o to, aby se žáci chovali např. dle *stále znovu se potvrzujícího pravidla, že spolu s rostoucím vzděláním výrazně klesá nezaměstnanost* (dle citované příručky pro volbu středních škol). Rozhodně žákům ani nehrozilo, ani neměli naději, že by z přijímajících škol zazněla správa „Ty máš na víc. Jdi na náročnější školu.“ Mohlo pak jít i o případy, kdy se žáci necítili osloveni bezprostředně přijímající školou, nýbrž až školou vysokou (zvláště Anežka); případně stejně jako školy orientovaným hypotetickým zaměstnavatelem (zvláště Květa); ať už „zaměstnavatele“ chápeme v běžném, užším slova smyslu, nebo v širším, jako solventního protihráče na trhu absolventem nabízených produktů či služeb. V tomto chóru pak vlastně i hlas pedagogicko-psychologické poradny účinně zazněl jen v jednom případě, a to souzvučném s ostatními institucemi – když Noru přesvědčil o tom, že *není studijní typ*.

Jde pak ale též o to, že se daní žáci nemohli vyhnout ani tomu, že součástí této jejich volby je i nějaké řešení jejich oborového zaměření. Otázkou pak je, jak se toto řešení podílí na vnitřní strukturaci volby školy, na kterou žáci směřují po deváté třídě. Například, zda volbu gymnázia chápat výhradně jen jako volbu *pro ty lidi, který ještě nevěděj vůbec co chtěj dělat* (dle Květy); *cílem gymnázia není poskytnout kvalifikaci, ale všeobecné vzdělání* (dle již citované příručky pro volbu středních škol). A nebo naopak, se lze tázat, zda volbu oborově zaměřené školy lze považovat za řešení budoucí profesní orientace, a to na základě toho, že *vědí, co chtěj dělat*; nakolik to, že je třeba žádná jiná škola ani *nenapadla* (Anežka), nebo že tam *chtěl hodně dlouho, nikam jinam vlastně nechtěl* (Jiří N.), jde ruku v ruce se *zaslíbením se určitému zaměstnání*.

Oborové zaměření

Gymnazisti

Kateřina nakonec vážněji uvažovala jen o třech gymnáziích *všeobecného zaměření* (Štěpánská, Špitálská a ještě *u Jindřišský věži na jednom gymnáziu* nevzpomněla si však už, jestli Jana Palacha či Prof. Jana Patočky). To však poté, co neuspěla v talentových zkouškách na oděvní průmyslovku - *modelářství a návrhářství oděvů*. Kateřině šlo jako o šperky, si dělala náramky

z korálků, vyšívala, háčkovala. To do toho patří a ji to baví. Aspoň zkusit, si říkala. Když měla kreslit podle skutečnosti, válec, kus hadru, kouli a to druhý, fantazijní kresba, akrobati nebo svět pod mořem - zjistila nejen, že to neuměla, nýbrž taky, že není kreslení jako kreslení, že nejen výtvarnictví, ale i kreslení má své obory, kterým se zatím vlastně nevěnovala („No já si kreslím doma i ve škole, když nemám jako co dělat a nudím se při té hodině, tak si kreslím. No a za chvíli to vypadá docela hezky. No ta fantazijní kresba samozřejmě dopadla hůř, podle toho. No a ty tvary, to se prostě učí to stínování, to já jsem neuměla.“) Většina z konkurentů zřejmě taky chodila do výtvarných kroužků, zatímco Kateřina sice začala s výtvarnou v předškolním věku (nechodila do normální školky, byla to placená, nějaký studio), potom však šla na zpívání, neboť si říkala, že dvě věci dohromady nezvládne.

Po absolvování střední školy by chtěla jít na vysokou školu. Zatím však nemá představu, jaký jsou vysoké školy, školy s výtvarným směrem, se o to ještě zatím nestarala. Bylo by to asi zase s tou výtvarnou. A tak se chce oboru věnovat již v průběhu středoškolských studií: „Já jsem si říkala, že si vezmu vod začátku příštího školního roku výtvarku, jako aby mně to naučili za ty čtyři roky.“

Představu o zaměstnání oděvního návrháře, které by ji bavilo, si dělá třeba z televize, má jednu oblíbenou, jejíž jméno si přesně nepamatuje, ale ví, že je to napůl češka, navrhuje strašně krásné večerní šaty a různý dělá výšivky z korálků, vypadá to strašně hezky. Kokrétnější představu o tom, jak práce oděvního návrháře vypadá, jaký je třeba jeho běžný pracovní den, však nemá.

Rodiče Kateřiny i její bratr mají všichni gymnázium, takže za nima vlastně zaostává. Oba pak vystudovali vysokou školu. Máma měla ekonomickou, takže to je úředničina a s číslyma účetnictví. Říkala jí, že je to hrůza, ať to nedělá. Táta je stavař, takže pracuje na počítačích, neví, třeba. No to jí teda nebavilo. S tím kreslením jí teda taky pomáhal, když dělala ty talentovky. Jinak jí jen radili, že když se tu výtvarku neučila, ať volí to všeobecný - a říkali, že je to její život, že si ním dělá, co chce.

A že by měla někdy nějaké jiné přání než být výtvarnice, si nepamatuje. Nepamatuje se ani, odkdy chce být výtvarnicí - vždycky šla na panenky, takže to už je hodně dávno. Na druhou stranu, v jisté době sice dala přednost zpívání, ale zpěvačkou prý být nechtěla: „No, já nejsem tak průbojná, abych něco takového dělala, a navíc ještě neumím noty, vůbec se v tom neorientuju. Jako zpívat umím, dokonce všichni mi říkají, že hlas mám hezkej, ale, když přede mě postavěj notovej záznam a teď jako mi začne hrát doprovod na klavír, tak já jsem prostě úplně mimo.“

Jiřina nejdříve uvažovala o více gymnáziích (Nad Alejí, Na Zatlance, Přípotoční, Štěpánská), nakonec jen o dvou všeobecných (Jana Keplera, Omská). Sice si taky půjčila knížku, jak jsou v ní střední školy (gymply si koupili), avšak to zavrhl, že asi ne, že by šli jenom na ten gympl.

Jiřina zatím neví, co by chtěla dělat, až skončí gymnázium. Možná, táta přemejšlel, že by jí dal, on strejda bydlí ve Švýcarsku, že by tam v sedmnácti bydlela, že by prostě prošla tou školou, že by to tam... buď tady dokončila, nebo tam. To by bylo docela dobrý, by se naučila německy. Ale kdyby zůstala tady, tak neví co by dělala. Vejšku sice nezamítá, která vysoká škola by jí lákala, však ještě vůbec netuší.

Co se zaměstnání týče, má přece jen přesnější představy. Má-li říct, jaká profese by pro ni byla přitažlivá, tak by třeba ráda cestovala, to by se jí líbilo, kdyby měla hodně peněz. Třeba někam jet, pak se vrátit, napsat o tom. Hlavně však chce bejt takovej hodnej člověk. Nechce třeba dělat něco jako revizor, aby ubližovala lidem, prostě aby pomáhala radši. Nebo - „aby lidi byli radi, že se mnou pracujou, ne aby prostě, aby přišli a byli unavený z toho, že tam musej chodit“.

Oba rodiče vystudovali vysokou školu. Máma je zubařka. Táta vystudoval FTVS, pak byl učitel tělocviku, úplně miloval, když někoho moh učít. Ani jedna profese by jí však nebavila. Nebavilo by jí ani být učitelkou angličtiny, což je profese tety, absolventky pedagogické fakulty, osoby, o níž se říká, že je v rodině „po ní“ - „No, všichni říkají, že nejsem ani po jednom. /.../ Teta, ta má taky učitelku, ale jsem chováním po ní, jsem taková cílevědomá, prej.“ Co se v rodině silněji zastoupené učitelské profese týče, je její názor jednoznačný a poučený osobní zkušeností: „Mě by nebavilo někoho učít něco. By mě neposlouchali, tak bych je vyhodila nejradši, by mě štváli prostě. Třeba to, co jsem dělala já učitelům, tak to já bych nepřežila.“ Jinak máma nejen na některé školy doprovázela a na některé se zašla podívat sama, ale také jako zubařka zná prostě ty děti, co k ní choděj a tam seděj

a říkaj, jestli je to tam dobrý nebo špatný, jestli tam jsou jazyky učeny dobře nebo ne... A pak taky s tátou chtěli, aby se rozhodla někam a většinou souhlasili s tím, co prostě chtěla.

Jiřina si sice vzpomíná, že kdysi, *to bylo někdy v první třídě, chtěla být herečka, ale to byla úplně mrňavá.* A tak ani od žádné dřívější touhy či zájmu neustupuje, když se zatím odhodlala neřešit, co bude dělat po absolvování střední školy, krom toho, že nebude *ubližovat lidem jako revizor - nebo učitel (?)*.

Viktor vážně uvažoval jen o dvou *všeobecných* gymnáziích (Na Vítězné pláni a U Libeňského zámku); vlastně o třech, neboť kromě na Vítěznou pláň ze sedmý třídy dělal ještě zkoušky na Sladkovského náměstí; vlastně ještě *se byli podívat na Panský, protože tam chodil táta, „ale my jako nejsme moc rozhodnutí, co budu dělat dál, takže jsme zvolili gymnázium, no, ještě jako odložit to rozhodnutí.“*

Na vysokou školu by *asi* chtěl, *asi na ČVUT, ale neví, ještě není zas tak pevně rozhodnutej.* Na ČVUT *možná elektro.*

Táta je absolventem také této školy. Dělal nějaký vysílače pro mobilní telefony, Viktor neví přesně, jak se to...to a je to hrozně složitý, on mu to vždycky vysvětluje a on to moc nechápe. Jako zaměstnání by to však *nebylo špatný, možná že jo, tak zas tak špatný mu to nepříjde.* Rozhodně by jej to lákalo více, než profese *mámy, dělá nějaký databáze, bankovní, inženýrka je taky, ale ekonomie.* Viktor by *spíš něco techničtějšího.*

Rodiče tedy vystudovali vysokou školu. Viktora vedou zřejmě rovněž k vysokoškolskému vzdělání, avšak zdá se bezkonfliktně. Sám přechází do příznačného plurálu, na Panskou jej *nenutili*, gymnázia mu *taky vybrali voni - „Já zas tomu až zas tolik nerozumím, těm školám ... spíš voni mi vybrali.“*

Kdysi měl *takovej nápad jako být popelář, vždycky se mu líbilo, jak naskakovali na ty auta, tam vzadu, jak jedou.* Představy se držel *docela dlouho, ale voni mu to rozmluvili rodiče.*

Karla nejdříve vážně uvažovala o průmyslovce, stavební (*že když se nedostane na vejšku, tak že by měla aspoň nějaký základy nebo to*). Jenže *mamka řekla, že bude pro ni lepší na ten gympl, že bude mít lepší jako vzdělání, že je to pro ni lepší.* Taky ještě *nejdřív chtěla jít na uměleckou, no a potom nějak z toho sešlo, protože nechodila dva roky, vůbec nekreslila a začala až od září.* Voděradskou pak *s mamkou našly díky tomu, že na konci toho se může udělat maturita z kreslení.*

Karla by chtěla na vysokou školu, *chtěla by jít na architekturu.* V zaměstnání by se viděla jako *zahradní architektka, to by ji hrozně bavilo, buďto zahradní, nebo ještě bytovej, ale města, to určitě ne, to jako ji nebaví.* Má i konkrétnější zkušenost s profesí, *staví barák, tatka má jednoho pána v práci a ten mu dělá ty projekty, takže přibližně jako ví, vo co de;* sama si s ním ale o jeho práci nepovídala.

Stavařinu má ovšem Karla v rodině. Oba rodiče vystudovali vysokou školu. Maminka vystudovala průmyslovku a potom *ňakou stavební, tatka byl na gymplu a potom má vodní stavby.* Radila jí *hlavně mamka.* Vedení ze strany rodičů však neprožívá nijak úkorně, např. *do matiky ji jako tlačeť, ale matika ji baví, matika jí nějak nevadí, jako předmět - a co se týče celého průběhu vybírání školy s mamkou: To bylo celkem v pohodě.*

Dřív, když ještě byla malá, tak chtěla být učitelka. Ale v mateřský školce. Ted'kon už nějak ne.

Marek uvažoval jen o třech *všeobecných* gymnáziích (Jana Keplera, Na Vítězné pláni, U Libeňského zámku). Kam by chtěl jít potom, *to ještě právě vůbec neví.* Chtěl by jít na vysokou školu, nejraději na matematickofyzikální. Přitahuje jej fyzika, matika, chemie; *spíš fyzika, matika.*

Co se zaměstnání týče, *asi určitě nebude dělat nějakého průvodce, nebo jazyky, překladatele, to asi ne. Spíš nějakého vědce.* Nikoho, kdo se vědou živí však nezná; *no tak vědce nějaký zavřený v nějakým středisku, to né, ale něco vymejšlet by bylo dobrý.*

Otec má vysokou školu, *je statik, z vysoký školy stavební.* Otec *dělá na počítači, ale dřív, když to dělal ručně, rysuje, a Markovi geometrie právě moc nejde.* *Máma dělá v bance, tak všechno, sem*

tam úvěry, někdy aukce dělala. Zda a jakou vysokou školu vystudovala, však Marek neví (Vona dělala taky stavebi, zezačátku, vona to nedodělala právě, vona pak přešla někam jinam a to mi nikdy neřekla (je stavební inženýrka).) Její profese jej taky neláká - „To je velká odpovědnost, to bych asi nemoh dělat.“ Volbu svého gymnázia prožívá jako svou vlastní. Máma mu říkala, že je to na něm, že si to vybral. Tátovi to bylo asi jedno, hlavně, že se na tu střední dostane. Nakonec jej však máma podpořila v tom, aby šel na gymnázium, a táta mu taky říkal, ať jde na Libeň.

Na žádné dětské profese si nevzpomíná, spíš měl už takový reálný představy. Třeba nějaký úředník, kterej tam přepočítává peníze; a nebo spíš takovej milionář, ne, na Bahamách si tam užívat. Ještě jej bavily počítače - ne jako třeba to opravovat, spíš s téma programama, třeba stránky na internetu a takový. Sám má několik svých stránek o Harry Potterovi, o Pánovi prstenů, o hře Aliance, nebo pomáhal tátovi, zkoušel dělat, firemní, ale on si je dělá sám.

Pavel vážně uvažoval o třech všeobecných gymnáziích (Na Vítězné pláni, Přípotoční, U Libeňského zámku); ale také, kdyby nevyšly ty gymnázia, o různých školách, střední stavařská, zmiňoval se doma o tom lyceu; ale vlastně, totiž na tu Vítěznou pláň dělal ze sedmičky zkoušky, se tam tedy nedostal, takže ví, jak už tam ty zkoušky vypadaj, tak to zvolil.

Na vysokou školu to se asi musí jít po gymnáziu, gymnázium, to není asi žádný vzdělání, tak asi jo. Že by věděl na kterou, to ne, měl dost práce měl teď s tímhle. Ještě nemá rozhodnutý, co bude dělat. Takže ani co se týče zaměstnání to ještě nemá takový vytrřibeny, ještě se rozhodne.

Otec vystudoval vysokou školu, je geofyzik. Od něj přišla úvaha o stavební škole, on má v tom oboru zkušenosti, on s něma prakticky spolupracuje, s téma stavařema, říkal, že by to nemuselo bejt nejhorší. Máma chodila na ty Heroldovy sady, vysokou školu již nedělala. Ta pracuje na úřadě, tak to není pro... to není moc pro nás. Ono to bylo prakticky rozhodnutý už od ty sedmičky, myslim, jsme si řekli, že to zkusíme ještě jednou, prostě. Ani se o jinech školách prostě neuvažovalo. A navíc - „Potom a potom to bylo hlavně, že jsem ještě z důvodů kamarádství, jsem chtěl s Viktorem chodit do stejný školy. Se to povedlo.“ (Viktor to na Vítěznou pláň taky marně zkoušel ze sedmičky.)

Sám měl dřív vlastní přání, chtěl bejt v armádě, chtěl bejt pěšák normálně.

Aleš vážně uvažoval jen o jednom všeobecném gymnáziu. Přípotoční jej přitahovala pro svou toleranci ke sportovcům, což hodlá jako fotbalista využít; byť školou též nabízená specializace sportovní příprava (atletika, volejbal, plavání a basket) se mu nehodí. Sice měl podané přihlášky na další tři školy, bavilo by jej však možná jen studovat na bankovní akademii, na Vlkovce - od prvního ročníku se tam vede fiktivní banka, v případě mezinárodních vztahů, neví o co tam vůbec jde, gymnázium B. Bolzana už je jenom záchranná, opravdu. Na vysokou školu by rád. Vlastně chce jít na FTVS, ale zároveň přesně neví, co by chtěl dělat. Takže - všechny ty soukromý školy jsou jednak zaměřený na určitou věc, na někdy určitý obory, a ten gympl má strašně širokej pojem, prostě je tam široká škála těch možností.

Co se zaměstnání týče, uvažoval o tom, že by mohl dělat rehabilitačního pracovníka. Zná maséry, na fotbale tam normálně mají maséry, s nima něk o tom mluvil, a možná by se mu to líbilo. Mohl by se živit i fotbalem, má spoluhráče, kterej má smlouvu s Bohemkou, dostává normálně plat, amaterskej sice, a je mu stejně jako Alešovi.

Rodiče vystudovali vysokou školu. Taťka je stavební inženýr, takový to rýsování a vypočítávání, to by jej prostě nebavilo. Mamka, ta má strojárnu, myslí. A prostě, to by taky nemoh dělat. Gymnázium, to je to nejlepší řešení. A na Přípotoční už studuje od minulého roku bratr. Jediné, co od rodičů potřeboval, bylo, aby vyplnili tu přihlášku, byli domluvený na ten gympl, a ten si vybral sám. Tedy kromě toho, že potom mamka našla ty školy, to vůbec neviděl, a pak s tím byl spokojenej.

Od dětství se věnuje fotbalu a i kdyby se měl stát fotbalistou, maturitu by se snažil udělat, za každou cenu, prostě stoprocentně.

Luboš uvažoval o dvou všeobecných gymnáziích (Štěpánská a Pražáčka). *Obchodka a to lyceum* bylo vlastně jen *pro druhý kolo*, zdůvodněné kalkulem, který brzy po odevzdání přihlášek přehodnotil jako mylný, takže *znovu kdyby si dával, tak by si dal druhý kolo taky Pražáčku*.

Na vysokou školu by chtěl jít *asi určitě*. To, že se bratr právě hlásí na ekonomii, jej sice trochu zpochybnilo, ale jinak jej *ekonomka neláká, myslí, že není takovej matematik, bejt ekonom mu nepřipadá zajímavý. Práva jsou strašně těžký, to je snad nejtěžší, žejo. Ne práva, ne matfyz. Takže náký humanitní. Bavilo by jej něco s reklamou nebo producent, hudební, filmovej*.

Nezná nikoho, kdo by se věnoval takovému zaměstnání. Jen mu *přijde, že by mu to možná šlo, že ta práce, to bude asi s lidma určitě a ja, ja nevím, s textem, což jej taky baví, pracovat s textem. S tou reklamou, tak musej, nevím, musej vědět, taky potom je talent, prostě vědět, co na ty lidi zapůsobí, nebo tak. Musí se hodně asi dívat na názory. Když budou prodávat práci prášky, tak asi nebudou dělat nákou super chytrou reklamou, ale náký důležitý věci, tam...tam asi zas je důležitější udělat nákou složitější. Filmový producenti nebo hudební producenti, musej mít ten nápad, musej vědět, co bude mít úspěch, co je dobrý, co né, žejo. Musej mít jako pro to cit. Musej bejt asi talent nákej. A musej tomu i rozumět, filmu nebo hudbě. Jeho volba profese se ale ještě může změnit několikrát, to je daleko, hodně*.

Rodiče nestudovali vysokou školu. *Táta má průmyslovku elektrotechnickou, dělá ve firmě, vlastně jakoby zařizuje ty nabídky výtahů; ale taková práce by jej nelákala. Máma, to je zdravotní sestra. S tátou se ani moc o tomhle nebaví, tak s mámou, ale ani moc ne. Oni jako jsou všichni pro gymnázium. Tam to není žádný zaměření. No a na tu vejšku, to zatím se nikdo v naší rodině o tom nebaví. To řeší bratr ted'ko. Takže to jako bylo gymnázium, jasná volba na první pohled. Ani by mi do toho nemluvíli. Já bych se moh přihlásit kamkoliv a nikdo by mi do toho nemluvil*.

Kdysi, když byl úplně malej, tak chtěl *bejt policajt*. Ted' však o policejní akademii vůbec neuvažoval, už je daleko z toho, aby chtěl *bejt policajt*.

Ekonomové - lyceisti

Zdena uvažovala *nejdřív o gymnáziu; všeobecném; a o jednom (Voděradská)*. Pod tlakem obav z přijímacích zkoušek pak o jedné ekonomické škole (*Heroldovkách*), na které *chtěla radši ekonomické lyceum než obchodní akademii, obyčejnou*. Když srovnávala oborovou náplň studia, tak spíše z hlediska toho, co je stejné - s orientací na *počítače a jazyky (na těch Heroldovkách jsou ty počítače, na tom gymnáziu je to vlastně už v prvním ročníku a pak není, jediné, že by si to vybrali na poslední dva roky jako volitelný předměty; jazyky prostě jsou tam stejný)*. Pro volbu oborového zaměření jakoby platilo to, co pro celou školu: „*Já bych na tu Voděradskou šla, no ale doma mě přesvědčili*.“ Provedená volba oborového zaměření jakoby byla nestravitelná, odsouvaná na okraj. Po ukončení střední školy by *šla na vysokou, na ekonomickou vysokou - celkem logicky*. Avšak studovat by *chtěla mezinárodní vztahy, jazyky hodně*. Představu o budoucím zaměstnání nemá.

Zdena si není zcela jistá, čím je maminka profesí; *něco takovýho jako ekonomka, účetní*. Ví, že *studovala na gymnáziu, přemlouvala ji, že to tam je hodně těžký*. Ví, že *studovala nákou vysokou, ale neví jakou, snad pedagogickou*. Ví, že *byla nejdřív učitelka, snad pracovala na prvním stupni*. O tátovi ví, že *je soukromej podnikatel, má vlastně svoji firmu, staví baráky, a že dřív pracoval u českých drah*. Neví jakou střední školu studoval, ale je přesvědčená, že *nevystudoval vysokou*. Pokud se s někým z rodiny srovnává, tak se *sérgrou - ta má obchodku, soukromou (aby neskončila taky na soukromce) a hlásí se na vysokou ekonomickou*. Sestra se objevila jako rozhodující činitel v osudovém okamžiku psaní přihlášky (viz výše), kdy to, že *máma vlastně ji radši přesvědčila, zvrátila volba mincí, kterou by za nepřítomnosti matky možná otec podpořil. Táta jako ji spíš radil, ať jde na ekonomku, ale také jí řek, ať se rozhodne sama, že je to na ní, že to bude studovat ona*.

A že by někdy měla nějaké přání, čím by *chtěla být, třeba dětské, třeba dávno - to si nejen nevzpomíná, nýbrž popírá - „Ne. - Nikdy? - Ne.“*

Anežka uvažovala o jediné škole - ekonomickém lyceu (Heroldovy sady); vlastně alternativou byla tam nabízená obchodní akademie, ale z té *se nepočítá, že jde na vysokou*. O tom, že by nešla na vysokou, uvažuje jen v souvislosti s tím, že by se na ni *nedostala*; a to na ekonomickou. Představu konkrétního zaměstnání, které by ji *bavilo*, nabízí *máma*. Jsou to *hlavně ty jazyky, by třeba chtěla dělat s nákou firmou, která jako komunikuje se zahraničím*. To *máma* třeba *dělá, že oni vyvázej, tak se třeba bavěj s Anglií, třeba jezďej na náký výstavy a tak. Tak třeba tohle*.

Táta vystudoval vysokou školu, je inženýr, stavař. Tedy poté, co vystudoval *strojní průmyslovku*. (*Brácha* dělá rovnou *stavební průmyslovku*.) *Máma*, ta dělala *gympl*, ale potom *se nedostala na vejšku, nák chtěla dělat práva, tak potom musela do práce*, dělala v jednom známém podniku *zahraničního obchodu*, který obchodoval se *strojírenskými výrobky*, a nyní dělá u obdobně zaměřené známé firmy. S *mámou se shodly, se jim ta škola líbila*. *Táta ten to nák nechal na ní, ten se do toho moc nepouštěl*.

Na nějaké jiné přání týkající se její budoucí profese si *nepamatuje*. Ve volném čase se už dlouho věnuje *akvabelingu*. To ale jako zaměstnání *nepřipadá v úvahu*, protože *vono to nák hlavně nejde, vono si to moc nevydělává, to nevydělává vůbec, to maximálně do toho dávaj peníze – i z reprezentace většina lidí pracuje normálně, při tom*.

Alena *nejdřív chtěla na gymnázium na Zatlance, potom chtěla na Vítěznou pláň, na Postupickou, to jsou taky gymnázia, potom v Michli je jedna škola, to jsou diplomatický vztahy, a ještě chtěla na anglický gymnázium English College; vlastně „nejdřív“ nechtěla na ekonomické lyceum: „Docela paradox, první, když jsem otevřela ty knížky vo těch školách, tak máma řekla, ať tam jdu, na ty Heroldovy sady, že je to dobrá škola, dost argumentů měla. A já jsem řekla, že tam zásadě nechci, protože to bylo v tom čase, já jsem chtěla na gymnázium, no pak jsem nevěděla, že za půl roku skončím opravdu na tý škole. Jako to byla v podstatě první, kterou jsem z toho vyškrtla, že tam nepůjdu za nic na světě, no tak jsem tam skončila jako. Já jsem vůbec netušila ještě, no jsem ráda že tam jsem. Uvidíme, no.“* Už na Zatlance ji však zajímaly *hlavně ty jazyky (to je na Heroldovkách taky)*, a tak se *prosadil do popředí zájem o to zaměření ekonomie a právě i zahraniční obchod, jazyky, diplomacie; takže proto si vybrala tu školu*. A taky, že *to není tolik praktický, jako obchodní akademie*.

Říkala si *totiž, že by chtěla jít na vysokou školu: asi ekonomická, asi obor diplomacie a zahraniční obchod, vztahy zahraniční, takový*. Nikoho, kdo by dělал *diplomacii a zahraniční obchod* sice *nezná, ale hrozně ji to láká*.

Oba rodiče *vystudovali vysokou školu. Máma chodila na Heroldovy sady, potom i na vysokou školu ekonomickou, je inženýrka ekonomie, ta dělala zahraniční obchod, takže „my to máme rodinný“*. Avšak *ona se tím neživí, ona má to, firmu oděvní a šije na zakázku, takže jako Alena k tomu, jako moc blízko nemá*. Byla ovšem *Aleně schopná říct teda, o čem to je; což už zapoměla. Táta je inženýr stavař, je ředitel zahraniční firmy, německý*. Rodiče jsou *rozvedený, takže (Alena) bydlí s mámou. A táta jako takovýhle věci, von samozřejmě je rád, že se na tu školu dostala, a von jí to schvaluje a určitě je radši, že je na ekonomickým lyceu, než kdyby šla zpívat (dávné, „dětské“ (?) přání matky; viz dále), on to akceptuje docela by řekla. Problém v rodině se vyjádřil v tom, že táta chce samozřejmě, aby uměla německy. Alena zase němčinu moc nemusí. Je z anglicko-německý třídy, za to může trošku on, v třetí třídě vůbec nevěděla, co bude chtít dělat, ani trošičku, když sem šla. No, takže teďkon, na těch Heroldovejch sadech si prosadila francouzštinu. Francouzština pak není ani zcela vlastní, ani jen pro mámu: „Máma je hrozně jazykově nadaná. Ta umí německy, anglicky, francouzsky, rusky. Vlastně to už myslím potom je úplně jedno. Mně se ta francouzština hrozně líbí. I se hodně používá v Evropský unii vlastně, jako úřední jazyk. Takže myslím bude důležitá za pár let.“*

Alena si pamatuje, úplně první, co psali v náký asi v první, druhý třídě, tak vyplňovali, čím by chtěli být. Tak to byla zvěrolékařka, typicky. To psala půlka třídy, žejo. A kluci psali kosmonauty. Ještě přemejšlela, chtěla jít i na hereckou školu, zkusit, ale... Nebo takhle, začala vo tom přemejšlet moc pozdě na to, aby se tam jako hlásila. Mohla by to zkusit, ale přece jenom tam je potřeba chodit i na ty přípravný kurzy a jí to prostě nejde dohromady s tím zpíváním (sic), takže neměla takovou možnost.

Neví, chtěla by určitě to někdy ještě ňák zkusit. Ví, že určitě ne teda na tu střední, tu nestihla. No, ale nezhazuje to úplně. Zajímá ji to jako. Teď by chtěla se věnovat něčemu jako odbornějšímu, aby měla ňákej ten základ. Aby mohla pracovat nebo něco, cokoli. Ale prostě samozřejmě i na vejšku. Takže to zpívání má spíš jako konička, než jako že by se tím chtěla třeba živit. - Ale, kdo ví? - „No, já nikdy jsem se zpíváním nechtěla živit. Jako já jsem ještě hrála na klavír. Tak to vim, že bylo mámin velkej sen, abych hrála a zpívala, profesionálně... třeba se k tomu vrátím jako. Není to nic, co by mě nebavilo, naopak. Hodně mě baví i hudba. Ale to je všechno tak jako spíš do budoucna strašně. To teď nemám vůbec v plánu, ňák v nejbližší době. Hlavně se chci učit ty jazyky.“ (!)

Nora vážně uvažovala o dvou ekonomických lyceích (Heroldovy sady, Resslerova). Teda sama chtěla ze začátku na ten gympl, takže jako furt na gympl, na gympl. Doma, doma máma říkala, máma asi chtěla, máma, když jako napřed chtěli, aby šli, šla na ten gympl, ale když máma pochopila, hlavně ta poradna právě, jak tam byla, tak ji asi hodně jako ovlivnila, že to, že jako se rozhodla, že asi na ten gympl ne, když ji řekla, že je to pro ni není. Tak se docela jako se nad tím jako zamej... zamejšlela. No tak máma řekla, že něco jinýho, tak nevěděli vůbec. No a taky nechtěla máma, abych šla na tu obchodku. Úplně. No a tak to lyceum je dobrý, no.

No, teda, ještě dělala zkoušky na konzervatoř, na tu dramatickou, hudební: „No, tak já jsem chodila na přípravný kurzy tam vod září, ale jako docela nevim, takový divný no to bylo. Nevim jestli bych jako tam vydržela. Že jako jsem ráda, že jsem si to zkusila, ale jako že nevim, jako nemrzí mně to, že jsem se tam nedostala.“ A co se tak hlavně mohlo ukázat jako nesnesitelné na daném oboru, profesi? „Vono každý si pod tím herectvím představí, žejo, ty americký filmy a takhle. No ale jako vlastně i kdybych to vystudovala, tak napřed musím mít, žejo, v divadle bych určitě začínala, no a to by mně nebavilo. Žejo, tam se naučíte tu roli a měsíc furt dokola, to je strašný. No tak už jenom to, že bych vlastně musela někde začít, žejo. A kdybych... tak nemam žádný jako nic vystudovanýho z toho, ani že bych se neuživila jako v divadle, tak pak je ze mě nic, žejo, to bych ani neuměla vůbec. Tam není matika vůbec, na ty škole, takže jako to by bylo hrozný.“

Chtěla by jít na vejšku. Neví, asi na ekonomku, možná. Ještě ale neví jakou oborovou specializaci; jenom na ty jazyky, neví, bavilo by ji to, třeba to mezinárodní, ale ty jazyky, to je pro ni hrozný. Ještě je dost času.

Má představu o práci paní, co jim dělá účetnictví. Dělat někomu ekonomiku, ňákýmu obchodu třeba, to vše by dělat nechtěla, to jí přijde hrozný, že hrozně moc jako zodpovědnosti je. Zaměstnání, které by ji bavilo, si zatím představit nedovede - „Nevím. Teď ne, teď ne.“

Máma má střední průmyslovku, neví však jakou. Ví, že má geodézii vejšku. Pracuje ale na organizačním oddělení jedné politické organizace. Táta, neví jakou má střední a vejšku nemá. Táta byl pak policajt a teďkon dělá v auditorský firmě; jako vyhledává podvody v účetnictví. Ale máma, spíš se vidí v mámě, prostě. Jinak prostě se víc vidí v mámě, jako spíš jako organizátorka a takhle. Volbu školy táta ňák neřešil, tomu to oznámila, prostě kam jde, a no.

Její dětským přáním „bylo nebylo“ zpívat: „To já ani jako od malička jsem nechtěla něco jako bejt. Já jsem chtěla bejt zpěvačka. Jako malá. Ale já vůbec neumím zpívat. Ale jako vždycky jsem chtěla, mě se to hrozně líbí jak zpívaj, ale jinak, jinak nikdy jsem po ničem jako netoužila.“

Květa vážně uvažovala jen o jednom ekonomickém lyceu (Heroldovy sady) a obchodní akademii jako nežádoucí alternativě; a vlastně, pro jistotu, taky o bankovní akademii (Vlkovce) a public relations, což jsou diplomatický vztahy, to je směřování do Nato, do Evropský unie; vlastně ještě z pátý i ze sedmý třídy dělala zkoušky na gymnázium, ale tam nechtěla; no a vlastně ještě uvažovala o tom, že hraje basket už sedm let, asi, no a taky uvažovala o Přípotoční, o tom sportovním gymplu.

Po absolvování střední školy chce jít na práva. Omezení obchodní akademie viděla právě v tom, že z ní většinou maximálně na VŠE. Zvažovala též FTVS, ale to už je alternativa spíše zamítnutá.

Co se zaměstnání týče, právě kdyby šla na Přípo, to by šla pak na FTVS a mohla by být trenérka. Že ty trenéři třeba, co ji trénujou, hraje extraligu mladšího dorostu, takže to, a ty trenéři, co ji trénujou, ty za to nedostávají taky skoro žádný peníze. Takže prostě to pak má blbý. Prostě u žen a u mužů a ani tam to není, že prostě jako tó. Takže to. A nebo by taky mohla být třeba rehabilitační. Furt s tím sportem. Vždyť třeba by a něco s doktorkou trochu a to. Takže, ale to si taky řekla, jako že takových lidí je hodně a že prostě to by asi taky nemělo perspektivu, no. („Takže tu jsme zavrhlly taky s mámou.“; tj. Přípo a FTVS.) A perspektivu žádoucího zaměstnání má skutečně mimořádně promyšlenou.

„No, tak já jsem taky přemejšlela, já jsem, už jsem si řekla, asi v té sedmý, osmý třídě, říkám, že tak jsem si náck jako, že jsem si přemejšlela o sobě, že bych i dál chtěla dělat jako co by mě bavilo. Měla jsem kritérium, bavilo by mě... a za co bych dostávala peníze. Žejo, protože jako abych tam někde jako bez peněz? Bavila by mě sice práce, ale zase jako bez peněz, to by taky nebylo to nejlepší. Takže jsem měla tyhle věci dvě. A právě že ten basket mě hodně baví. Jako je to můj koníček, jako dlouhodobě a všechno. /.../ Vono právníků je taky strašně moc, žejo. Ale tak přece jenom v tom mám dojem, že já už v tom, když se třeba dvě kamarádky pohádaly, já jsem si jednu stranu vyslechla, druhou jsem si vyslechla, pak jsem si s něma promluvila. Jsem taková jako usmiřovačka nebo prostě todlencto. Nebo když se mělo jít na nějakou debatu ve třídě, tak to bylo taky divný, prostě. Učitelka nahodila téma, jako že na to máme mít debatu. No tak každej jako řek jednu větu a tím to končilo. No tak jako, já jsem pak, pře.. to není debata, žejo. Jako každej si naučí jednu větu nazpaměť, pak to tam řekne jako. Takže já jsem jako jediná prostě se učila, protože mě to vždycky tak jako bavilo, jako to. Takže i tam jsem si jako řekla, že prostě mi asi nebude dělat problémy mluvit, obhajovat nějaký stanovisko jako. Ještě kdybsem za to mohla brát peníze, no tak jako proč ne. Žejo, takže. Ještě taky že na práva se dělá, tam žejo, dějepis, první náck dva roky hodně, a dějepis mě taky baví, takže jako to by taky. A nazpaměť se dokážu věci naučit, že to pro mě není problém se dějepis jako to. To mně nebejval problém, teda kromě českých panovníků. To mě teda vrcholně nebavilo, jako kterej Pepík byl po kterým Pepíkovi. To mě jako, to sem prostě nemohla. Ale jako první, druhá světová a tohleto, tak to už mě baví, takže to, to jako dějepis to taky by mělo být v pořádku. Takže jsem si řekla, že ty práva...“

Otec vystudoval vysokou školu, ale jakou, to nepochopila (práva). Arabsky uměl hodně, byl kulturním atašé. Máma chodila na bankovní akademii, takže ona má jenom střední školu, nemá vejšku. „A právě ji strašně štvalo, že prostě, třeba v práci, tak tam eehh třeba dělala úplně stejnou práci jako jedna ženská, co dělala s ní, ale prostě protože ta ženská měla titul, měla vejšku, tak dostává o pět tisíc víc, jako že byla její vedoucí. Přitom dělaly úplně stejný práce. Takže máma řekla, holka smůla, ale vejšku mít prostě asi budeš. Takže já jsem říkala, jako vejšku, proč ne.“ - A taky. - „To já jsem se spíš sama. Vždycky mi táta říkal, jako ať dělám hlavně to, co mně baví, jako ať, ať nedělám nic, do čeho bych jako musela, prostě dělám, to co mně baví. Ať si zvolím to, co opravdu chci. Ať prostě dám jenom sama vlastně jakoby na sebe. Protože si vždycky můžu vyslechnout názory ostatní, třeba lidí, který mě znaj. A řeknou mi, heleď tohleto prostě to není dobrý. Já bych ti radila spíš tohleto. Tak já řeknu, fajn. Ale přece jenom to rozhodnutí je pořád na mně. /.../ Takže jako prostě přece jenom jsem se... pořád rozhoduju sama. Jako že prostě nechci být závislá třeba na mámě, že co máma mi řekne, takže tam půjdu. To né. Jako že prostě budu dělat to, co já budu chtít.“

Otec je po smrti.

Ekonomové - akademici

Pavla nechtěla na gympl, protože gympl je všeobecněj, žejo, chtěla na nějakou školu, která se na něco zaměřuje, kvůli tomu obchodní akademii. A přece jenom to lyceum je jako víc, taky se nezaměřuje, jako už je víc specifický, ale zaměřuje se eště stejně jako spíš gympl. Kdyžto ta obchodka je vyloženě na tu ekonomii. Vážně uvažovala o dvou akademiích (Heroldovy sady, Resslerůva).

Přesto uvažuje nejen o pokračování na vysoké škole, ale dokonce o více oborech: „*No tak chtěla bych zkusit zkoušky na vejšku, no. Na, na ekonomku, vysokou ekonomickou. Anebo bych chtěla zkusit práva. Jako mě by bavila i psychologie, ale tak to asi z té ekonomky, to bysem se musela na to hodně učit, žejo. To už je zase lepší ten gympl.*“ Navíc si chce zpestřit již studia na střední škole zkušeností ze studia v zahraničí - *možná v nějakým ročníku přerušit a vodjet na rok někam pryč, do zahraničí, do Ameriky, do Spojených Států; studovat, aby studovala rok a nahradila ho jakoby potom tady v Čechách, aby mohla postoupit normálně do dalšího ročníku, nemusela by vopakovat.*

Představu určitýho zaměstnání nemá. Akorát, že *práva a ekonomie, to dneska, to se dá využít ve všech v podstatě nějakých... A myslí, že to je dobře, že ani nemá, protože jako, no, to uvidí. V podstatě teďko je důležitý tu střední, a pak se zaměřit na vysokou, ale práci, to nemá, jako vymyšlenou.*

Oba rodiče vystudovali vysokou školu. *Máma má taky ekonomku, i vejšku. Jaký to je, studovat střední a vysokou ekonomickou školu, si však nepovídali, vůbec ne. Máma řekla prostě, je to tvůj, je to tvoje volba, já když s tím nebudu to, tak ti to řeknu, ale nezabráním ti v tom, jestli chceš, tak jdi, nechala ji tu, prostě ať si rozhodne sama. Táta má strojárnu a pak má tělovýchovu, FTVS. Jako víceméně on ji řek, že to není, to není to pravý, ta škola. Že kdyby tam chtěla, říkali, že nezabránili by jí v tom, ale moc by se jim to nelíbilo - „Jako, já ani, já bych tam ani nechtěla, ale jako kdyby šlo...“ Radila se tedy s rodičema, tak to je jasný, to musím i.*

A pak s jedním člověkem se o tom bavila, kterýho zná z tenisu. S kým? S trenérem, no, tak jako bavila se, povídala si o tom a v podstatě on se jí jenom ptal, ona mu říkala a jako chtěla znát jeho názor. Von ji ho řek, že v podstatě to, co si vybrala, že s tím souhlasí, no, prostě jenom chtěla slyšet jeho názor. Tenis hraje od šesti let, tenis hraje jenom kvůli tomu, aby třeba potom mohla nějakým malinkým dětem nahrávat, jako mohla si něco vydělat, v podstatě při nějakých studiích, ale jako hrát tenis dál, závodně, a v podstatě dát všechno do tenisu, tak to každopádně ne. - Ono totiž takové zaměření... - „A jako poměrně se tomu věnuju hodně. Po škole je to druhá věc, který se věnuju nejvíc. A je to vlastně, je to hrozný riziko se dát takhle na sport. Protože tam se může stát hned, nevím, cokoli, a vlastně neumíte nic.

Nikdy neměla nic takovýho, že by si vymejšlela, jo, představovat si, co bude, až bude dospělá. To asi ne.

Matěj vážně uvažoval o třech akademiích (Vinohradská, Kubelíkova, Vlkova); *vlastně všichni chtěli, nejdřív, aby šel na gymnázium, ale to ne, to jej nebaví, radši aby byl rovnou zaměřenej na nějaký obor. Po absolvování střední školy by chtěl jít na vysokou školu - na tu ekonomickou. (Což byl také důvod, proč se obával, aby neskončil na Kubelíčce.)*

Z té vysoký školy potom jsou lepší možnosti pracovat. Že by nechtěl jít jenom na tu střední školu, aby dělal někde za přepážkou, nebo něco takovýho, aby vyřizoval nějaký papíry. To by rád měl radši tu vysokou. Obor, no chtěl by bejt asi..., chtěl by dělat něco hodně s penězma, nějakýho ředitele, nějaký marketingovej obor. Líbila by se mu práce nějakého miliardáře českýho. Konkrétně žádného nezná, ale pamatuje si z těch časopisů, že tam o nich psali, že je nějak ředitelem nějakýho podniku - a - u většiny bohatých akorát byla ta vysoká škola ekonomická.

Oba rodiče vystudovali vysokou školu. *Máma udělala gymnázium, potom nákou vysokou, ona šla na gymnázium se zaměřením, s oborem chemie, potom šla na vysokou chemicko-technologickou; teďkonc dělá na úřadě, nějakýho zástupce ředitele nebo něčeho takovýho - chemii nemusí vůbec, Matěj. Táta dělal průmyslovku, pak šel na tu vysokou strojní. Otec chtěl, aby, no vlastně všichni chtěli, nejdřív, aby šel na gymnázium. A babička s dědou, ty chtěli taky radši to gymnázium. Oni obchodní moc neuznávají, jako ty akademie. Myslej, že je to ztráta času. A radši jim ani s mámou neříkali vo tom, že ještě dají, mají nákou, protože to by zase, to by, to by nerozchodili. To by fakt nebyli nadšený. Jenže Matěj si myslí, že na to teda nemá, na gymnázium. I když byl na pedagogicko-psychologický poradně, kde dělal nějaký testy; závěr byl, že každému řekli, že jsou nadprůměrně inteligentní. U sebe tomu moc nevěří. Sam sobě moc nevěří, že by byl nějaký inteligent. - a navíc - I kdyby se na gymnázium*

dostal, tak by to nezvlád, protože - „já se prostě, já se neučím“. Myslí, že bude mít práci, aby se to naučil, i na akademii.

O učebním oboru neuvažoval vůbec. Kdysi chtěl dělat kuchaře. *To jej bavilo, že strašně jej bavilo vařit, různě to připravovat. Tak si říkal: „že bych, to byl takovej můj sen, chtěl bych dělat nákej... prostě nejlepší kuchař, že bych dělal, dejme tomu, prostě nákýho šéfkuchaře; ale to už je teda pryč, sem říkal, že bych musel bejt hodně dobrej, abych něco takovýho dokázal.“*

Lída vážně uvažovala jen o jedné akademii; no vlastně ještě chtěla jít na počítačovou školu, s Jiřím N. - *No třeba jako jsou s Jiřím kamarádi, tak chtěli jít jako spolu na školu, aby nebyli nák to, to... Jako většina holek chce jít prostě s nákým kamarádem jako na stejnou školu, aby člověk nebyl sám. Z toho nakonec sešlo, nák. (Teď, na Kubelicku, s nikým nejde; skamarádila se spíš v těch přípravných kurzech, už tam má náký známý, už je to dobrý.) O vysoké škole ještě nepřemejšlela - vůbec neví, neví, jestli to učení pro ni třeba nák by bylo, že by to chtěla dělat po celej život; to fakt neví.*

O zaměstnání taky nepřemejšlela. Má však představu, jaký to je dělat u mámy v úklidové firmě. *Jako nebavilo by ji dělat ty daně, tak třeba takovejch papírů a jako jí s tím pomáhá, s tím psát to někam, tak to by jí moc nebavilo, moc dlouho teda, nó, a pak to všechno vypočítat, kolik se bude odvádět a takový, to je hrozný. Bavilo by jí spíš třeba chodit po těch pracovnících a říkat třeba, to je špatně a to dělej jinak.*

Rodiče nestudovali ani vysokou, ani střední školu. *Mamka má úklidový... firmu; dřív byla uklízečka. U táty neví (byl řidič). Na začátku devítky, to už jako ty nervy s téma přijímačkama a takhle, no a jako celá rodina uvažovali na jakou školu, kupovali různé brožurky a přípravný kurzy a tohle. Mamka říkala jako hlavně, že státní škola, že to je taky dobrý, že to není soukromý, tam se platí nák ročně peníze, a když je vyhodí z tý školy, takže vlastně ty peníze nevrátěj. S tátou mluvila, tak jako nejvíc chtěla jít na počítačovou školu. No a ta byla soukromá. Tady je snad jediná soukromá. No a táta řek, jako, že jako jestli chce, tak ať tam jde, že jí to klidně zaplatí, ale že je to těžká škola, že táta vlastně dělá přes počítače, takže táta věděl, o čem mluví. On jí říkal, jako že to je jako hodně těžký a že jako, ona obvykle jako chodí ven, jako chodí často a dělá jako sport, tak táta jí řek, že prostě, kdyby šla na tu školu, že to by neměla vlastně na nic čas. Že by přišla jenom domů ze školy a musela by sednout k počítači a dělat na počítači a do školy se něco učit. Takže jako... Tak si radši řekla, „půjdu na tu Kubelicku, to je lepší“.*

Když byla malá, chtěla být herečkou, ale nák čím je starší, tak jako, je to hrozná práce. Chtěla bejt učitelka, na prvním stupni, to jí nák už, jak zrovna vidí tu jejich třídu, jak mluví o učitelech, tak... Pak chtěla jít na hotelovku, třeba dělat recepční, chtěla, nó, nák z toho sešlo, pak. Pak chtěla taky tancovat, no, ale to neví, jestli se jí to splní. Je roztluskávačka, na Spartě, v basketbalu, snad to bude zvládat i s tou školou, neví: „My teď máme před mistrovstvím Český republiky a teď máme jet někam s nákejma američanama na nákej weekend. Tak s toho mam takovej divnej pocit, pořád takovej, trému začínám mít. A prostě přijímačky do toho. Je to všechno možný hrozně najednou.“ Plány s tancováním však nekončí u s trémou očekávaného weekendu, o tancování „přemejšlela“: „Jsem chtěla, třeba, udělat si nákou licenci, a pak jako učit to roztluskávání, třeba pak jako si založit vlastní tým, jako trenérka, a dělat to vlastně ve volným čase.“

Božena uvažovala vážně o dvou akademiích (Hovorčovická, Kubelíkova) - u přijímacích zkoušek však neuspěla; takže vlastně o dalších třech - *náká střední škola managementu, ještě jedna obchodka a angloněmecká obchodní akademie; vlastně ještě rozhodně ne nákou průmyslovku, ale určitě přemejšlela, že by chtěla nákou sociální nebo sociálně právní.*

Po absolvování střední školy neuvažuje o škole vysoké - *možná nákou nástavbu, podle toho, co jí bude, nebo s čím by pak chtěla pokračovat dál. Lákavá jí připadne nabídka od mamky. Mohla by jet na zkušenou. Mamka jí říkala, že jí dá peníze, ať si může jet na Novej Zéland nebo do Ameriky, nebo tak. Sama by chtěla na Novej Zéland, tam je to pěkný. Našla by si tam nákou brigádu.*

Až se vrátí z Nového Zélandu, tak by mohla překládat něco, nebo nějaký účetnictví. Podle toho, jak si vypluje jazyky. Na škole se skládají státní zkoušky, potom. Od té školy dostávají lidi hodně nabídky, tam se na praxi pracuje v kanceláři. Profesi ekonomky zná od mamky. Dělal už u mámy v kanceláři. Byla na brigádě. Ona je tam vedoucí toho svého oddělení. Božena u ní dělala... akorát zapisovala nějaké faktury do počítače a přepisovala nějaké dobropisy - moc dobrý to nebylo, moc ně.

U otce ví akorát to, že von měl nějaký učňák; jaký, zda s maturitou a co dělal potom - to fakt neví. Teď je nějaký dispečer v nějakém, ani neví, co dělá. Ví, že mamka vystudovala gympl a pak šla na nějakou tu ekonomku, tu vejšku - je inženýrka ekonomka, akorát toho lituje, no, že měla jít na matfyz, že jí šla matika, fyzika, takový věci. Když Božena uvažovala o sociálně-právní, mamka to odmítla - asi ví, co mluví, prostě řekla, že to je hrozný, že takhle bych se tak něk neuplatnila, že prej nemám takový sociální citění, prej ně. Mamka taky řekla, jako že by bylo dobrý, že když je na té jazykovce, tolik, že by šla na tu angloněmeckou, která je jazyková škola.

Že by měla dřív nějaké přání, čím by chtěla být, si nevzpomíná. Ale přemýšlela o úplně jiném povolání - nějaká sociální pracovnice. Se prostě staraj vo ty lidi. Sama neví, tam chodí kamarádka. Sociální pracovnice se stará o děti, jako že tam jim vařej a...a to, staraj se prostě o ně. Třeba o děti, co nemaj rodiče. Že toto své přání opustila, jí líto není - „Si můžu udělat třeba nástavbu sociálně právní, nebo tak...“

Jiří A. vážně uvažoval o třech akademiích (Kubelíkova, Hovorčovická, Vlkova); okrajově o gymnáziu J. Palacha (raději než na Kubelíkovou); alternativně o střední škole výpočetní techniky (Novoborská) - ale chtěl na bankovní, Vlkovou - a to se mu „podařilo“; poté, co neuspěl ani v prvním, ani ve druhém kole, a zřejmě ani na výpočetní technice - a to přesto, že rodiče zajistili doučování doma, češtinu, matiku, němčinu (tu němčinu měl jako jenom do školy).

Po absolvování střední školy myslel, že by šel na vejšku. Kdyby dělal tu výpočetní techniku, myslel výpočetní taky, na technice. Z bankovní akademie neví jakou, ale nějakou by prostě zkoušel. O zaměstnání myslel cokoli dělat s počítačema, prostě, stránky, nebo učit, klidně, třeba na střední škole, v Hradci Králové, tam je skvělá škola, zná odtamtud někoho, kamaráda. Jinak nikoho, kdo by se touto prací zaměstnával, nezná, snad Neo, z Matrixu. Ale ve škole dělají takový ty projekty, třeba kuchařku.

Táta je právník. Máma vystudovala střední školu, všeobecnou, pracovala jako asistentka. Ty státní našel v brožůře, s tou soukromkou pak přišla máma. Táta by asi chtěl, aby jej následoval, ale prostě si má dělat, co bude chtít. Tedy, až když se alternativy v rodině projednaly: „Musel jsem s dědou, z tátovy strany. Mě o tom přesvědčoval, jestli tam puđu nebo ne. Ten by měl platit tu školu. Tu počítačovou, vlastně jakoukoli. By mě to s rodičema platili dohromady. Se mu ze začátku nelíbily jako soukromý. Tu bankovní, to by se mu strašně líbilo, protože on dělá finančního ředitele.“ - on děda je ekonom, babička je právník, tak táta je právník.

Spíše dětským přáním bylo dělat policistu, ale o střední policejní škole uvažoval. To je taková vlastně už taková příprava na práva. (Tam jsou jako fyzický testy. Asi by na ty testy neměl.)

Technik

Jiří N. zcela vážně uvažoval vlastně jen o jedné střední škole výpočetní techniky (Novoborská) - „Já jenom jsem věděl o tej soukromce. Jinak jsem vlastně vo to, vůbec jsem o tom nepřemejšlel, že je čas, jsem si říkal.“ Pak ale se rozhodoval, chtěl tu soukromku, ale ještě si dal nějaký ty státní - „No a já jsem chtěl ten obor informační technologie a těch škol je v Praze dost málo.“ Takže do hry vstoupila SPŠ elektrotechnická (V Úžlabině); a v době, kdy nebyl po prvním a druhém kole nikde přijatej - střední technická škola hlavního města Praha, kde podobně je obor elektronický počítačový systémy.

Po absolvování střední školy by chtěl na vejšku, ještě to nestudoval, ví, že na ČVUT je obor výpočetní technika, jinak ještě neví, co by studoval.

Jako zaměstnání snad zvolí *správce systémů nebo programátora, jak jej to bude hlavně bavit. Kamarád, taky ho to bavilo, teď je ve čtvrtáku na tej samej škole, povídal, že většinou, že když nás tak něco baví, tak jakmile se v tom začnete pohybovat, že musíte, tak vás to přestane bavit. No, tak to jej jako napadlo, protože z toho se dá dělat spoustu věcí. To prostě záleží, co jej chytne, no, může jej chytnout grafika, tak bude dělat grafiku. No, je těch věcí víc.*

Máma je lékař, otec nemá vejšku. Tatínek je podnikatel, no a má ňákou mezinárodní školu obchodu. Von vystudoval ňákou elektrotechniku, střední. No von chtěl dělat silnoproud, ale von měl ňákou hroznou mámu, že se bála, že ho zabije nebo co, tak dělal něco jinýho. Von dodneška u nás nikdo neví, jak to vlastně bylo. Von o tom ňák nemluví. Takže vlastně to řešil jenom s mámou. No a to řešili, řešili... to jsou takový otázky... No prostě máma se jej ptala, co jej zajímá, a byli se tam podívat. Máma vůbec neříkala, kam by měl jít. Táta, no, zase že to nezvládnou, že tam je matika těžká, doporučoval ňákej hroznej učňák, kde má ňákýho kamaráda ředitele. Furt se jako honosil, že mám výuční list i maturitu, a přitom to dneska vůbec nepotřebuje, ten výuční list (bylo to ňáký ty počítačový systémy, ale bylo to jako... byl to studijní obor, ale na učňáku).

Kromě zvoleného oboru tedy Jiřího nic nenapadlo. Ani z dřívějšíka. „Vždycky v takovejch těch pořadech třeba v televizi, co každěj chtěl bejt, žejo. Mě to vůbec takovýhle věci nenapadly. Jsem vůbec neřešil... Nebo aspoň si nepamatuju, že bych to někdy říkal.“

Shrnutí

Kolik z osmi **gymnazistů** tedy vůbec neví, co chtěj dělat (dle Květy)? Rozhodně ne Kateřina se svým *oděvním návrhářem*, vysokou školou s *výtvarným směrem* a *výtvarkou od příštího školního roku*; Karla se svým *zahradním či bytovým architektem*, *architekturou na vysoké škole* a *gymnáziem* umožňujícím *maturitu z kreslení*; Aleš se svým *foťbalem*, kterým by se mohl i žít, *odhodláním udělat maturitu za každou cenu*, i kdyby se stal *foťbalistou*, a to na *gymnáziu*, které má pochopení pro *sportovce*, a s *případnou FTVS* a *masérem* „na stará kolena“ (?). Možná, že u Květy by to neobstálo, ale ani *Luboš* nepůsobí zcela *nevědoucně* se svou „*vypočítanou*“ *vysokou školou humanitního zaměření* a *zaměstnáním v reklamě* či *hudební nebo filmové produkci*; a možná ani *Marek* se svou *nejraději matematicko-fyzikální* a poněkud *naivně odmítanou* *podstatnou charakteristikou vědce* (*zavřený v ňákým středisku, to né*); případně i *Viktor* se svou *asi vysokou školou, asi ČVUT* a *zaměstnáním „spíš něco techničtějšího“*. Příkladní by snad byli jen *Jiřina*, která *ještě vůbec netuší*, zda a která *vysoká škola* by ji lákala, a která o *profesi* spíše než ve *smyslu práce* uvažuje jako o tom, čím by se mohla *zaměstnat* (*kdyby měla hodně peněz*), a jako o své *mravní orientaci* (*vlastně nebýt učitelka*(?)); a *Pavel* se svou *nejistou* a *submisivně pojatou vysokou školou* (*měl dost práce s tímhle*) a který *zaměstnání ještě nemá vytržibený*. Tedy 6 : 2 v *neprospěch Květy*? A jak jsou na tom vlastně *předpokládané vědouce ekonomové*?

Vezmeme-li *pět ekonomů - lyceistů*, pak zcela jistě ví, *co chce dělat*, samotná *Květa*, která *chce jít na práva* a která je vlastně „*rozený*“ *právník*, takže se v *konkurenci* prosadí; obdobně *Anežka* se svou *vysokou ekonomickou* a *představou prapůvodní podoby obchodníka*, jako *člověka cestujícího za obchodem po světě*; plus *Alena* s *diplomací* a *zahraničním obchodem*, *vystudovaným na vysoké škole ekonomické*, a se *zpěvem, jako koničkem*, v *budoucnu možná profesionalizovaným*, a tak *uskutečněným velkým snem její mámy*. Možná, že ještě tak *srovnatelná* s *Viktorem* či *Markem* by byla *Zdena*, s *vysokou ekonomickou, mezinárodními vztahy a jazyky* a bez *představy o zaměstnání*. I v této skupině však najdeme s *Jiřinou* a *Pavlem* *srovnatelnou Noru* - *na vejšku by chtěla jít*, ale na *oborovou specializaci* má *dost času*, stejně jako na *úvahy o zaměstnání*. Tedy 4 : 1 ve *prospěch Květy*; ve *srovnatelných jednotkách* se však lze ujistit, že *rozdíl mezi skupinami* je *prakticky zanedbatelný*, neboť *lyceisti „vědí“* v poměru 80% : 20% a *gymnazisti „jen“* v poměru 75% : 25%.

Mezi *pěti ekonomy - akademiky* nikdo *srovnatelně vědouce* s *Květou* a s *Kateřinou*, *Karlou* a *Alešem* není. Avšak *Pavla* by *chtěla zkusit zkoušky na vejšku ekonomickou anebo práva* a celkem *oprávněně* je *presvědčená*, že se *tyto obory dají dneska využít*, byť nemá *představu* jak *konkrétně* –

a rovněž celkem reálně chce využít k vedlejším příjmům svůj *tenis*; Jiří A. se svou *vejškou* sice neví, jak se z bankovní akademie dostane k zaměstnání *s počítačema*, ale *klidně* by šel i *učit* (a školy přece mají nedostatek učitelů); Matěj chce na vysokou, *ekonomickou*, snad *marketing*, a pak *dělat miliardáře* (zní to naivně, ale každý z nich nějak začínal); a Božena sice chce „jen“ na *nástavbu, náhou, podle toho, co jí půjde*, ale nakonec se ukáže, že poté, co by využila peněz od *mamky* na výlet na *Nový Zéland*, počítá s tím, že by si přece jen mohla udělat *nástavbu sociálně právní*, bez ohledu na to, že si *mamka* myslí, že nemá *takový sociální citění*. Jako *nevědoucí* ovšem vychází Lída, která o vysoké škole *neprěmejšlela*, ani o zaměstnání, a *dělat administrativu* byť v úklidové firmě ji nebaví. Nakonec však další 4 : 1 ve prospěch Květy.

Započte-li se oboru *výpočetní technika* oddaný Jiří N., který jen neví, co jej bude bavit natolik, aby vydržel, že to taky *dělat* musí, není-li to *nezávazný koníček* - lze srovnat gymnazisty s poměrem 75% : 25% a studenty odborných škol s poměrem 82% : 18% a stále ještě nevychází, že by volba gymnázia u daných žáků nutně spoluzahrnovala to, že *vůbec nevěděj, co chtěj dělat*.

Ve věci „věděť, co chci dělat“ si lze ale všimnout jiného rozdílu, a to opět mezi Jiřím N., Kateřinou, Karlou a Alešem a možná i Květou a ostatními. **Pro těchto pět žáků jakoby očekávané studium nebylo jen cestou k zaměstnání, případně zatím jen k vysoké škole nebo k nástavbě, jejich vztah k očekávanému studiu není jen instrumentální, nýbrž očekávané studium samo o sobě představuje konkrétní osobní hodnotu**; tedy navíc k všeobecně sdílené hodnotě toho, že po absolvování základní školy úspěšně prošli přijímacím řízením na školy střední a zajistili si tak nový, vyšší společenský status (Božena neopomněla informovat výchovnou poradkyni, že se, navzdory jejímu proroctví, dostala na tři střední školy).

V případě Jiřího N. je to možnost věnovat se počítačům na technicky obdivuhodně vybavené škole („*Protože jak je to soukromka, tak je tam skvělý vybavení*.“); v případě Kateřiny a Karly *kreslení*; v případě Aleše všeobecné vzdělání s maturitou, které by i jako profesionální fotbalista chtěl *za každou cenu*; v případě Květy - a zde je určitý důvod k váhání - je to snad až *dějepis na právech* (?) anebo vlastně implicitně dokumentovaná schopnost, jakoby komplementární k jejímu osobnímu pojetí instrumentálního vztahu ke vzdělání a zaměstnání - „*dělat co mě baví a dostávat peníze*“, schopnost, dalo by se říct „*najít si co mě baví v tom co je užitečné*“.

Uvedení žáci jakoby ve své volbě našli pozitivní řešení pro alternativu, poněkud frázovitě či pateticky znějícím způsobem formulovanou citovanou příručkou pro volbu středních škol: „*Vážení čtenáři, volba střední školy patří ke klíčovým rozhodnutím v životě každého člověka. Zpravidla velmi podstatně ovlivní jeho budoucí profesní dráhu, na dané škole však mladý člověk rovněž stráví několik důležitých let svého života. Ta pak mohou být vyplněna různým způsobem: smysluplně, se zaujetím pro daný obor, s využitím přirozených zájmů a schopností, nebo naopak nechutí a nezájmem o všechno, co se týká studia*.“ Alternativu stojící před devátáky by pak šlo možná vypointovat ještě trochu jinak, a to zda student bude především myslet až na to (nebo i především vytěšňovat to), jak daná studia prodá v přijímacích zkouškách na vysokou školu či později v zaměstnání, nebo zda bude především myslet už na to, čím se bude po následující čtyři roky na střední škole zaměstnávat - a jaké mu to bude přinášet potěšení, jakou *radost*.

Závěr

Po ukončené kampani přijímacího řízení, směřovali v dané třídě všichni žáci na střední školy, a pokud soudíme z toho, že se na střední školy chtěli dostat, byla jejich volba jednoznačně úspěšná a radostná. Byť pro některé žáky možná poněkud více, pro některé poněkud méně „jednoznačně“; pro některé více, pro některé méně dramatická; pro některé také vzrušující, pro některé také zraňující.

Pokud si závěrem dovolíme reflektovat zkušenost daných dětí v potenciálně angažovaném oboru úvah, např. jako potenciální rodiče či prarodiče, dala by se formulovat následující přání týkající se toho, co jakoby ve zkušenosti daných dětí chybělo či přebývalo.

Předně, ve vztahu k prověřování studijních předpokladů daných žáků, se jednalo o až korumpující efekt *přijímání na průměr*; a to vůči potenciálním gymnazistům. Žádoucím by asi nebyl administrativní zákaz této formy; nebo snad zavedení nové instituce, která by žáky rozřazovala do středních škol podle výsledků v testech jejich studijních schopností (a potlačila tak do pozadí nyní dominantní vyřazovací aspekt přijímacích zkoušek); nebo snad zavedení terapeutických služeb pro „zraňované“ žáky (např. Zdeny); či zavedení výuky, která by podávala analýzu duševních pochodů žáků přijímajících různé strategie v daném rozhodovacím procesu - asi. Zajímavé by však mohlo být zjistit, zda má Květa (a další obdobně uvažující žáci) pravdu, když říká *Chci jít pracovat. Tak z gymnázia co?* Nejedná se jen o okřídlené klišé? Skutečně by např. deset premiantů po maturitě např. z gymnázia J. Keplera neuspělo v konkurenci o místa na trhu práce, kdyby se střetli s deseti premianty po maturitě z ekonomického lycea či obchodní akademie z Heroldových sadů?

Ve vztahu k oborovému zaměření studia na střední škole je pak závažnější rozdíl v promyšlenosti toho, co žákům studium může přinést za potěšení; i jen po věcné stránce, tj. bez společenského života středoškoláků. Možná, že v tomto ohledu ani zainteresovaní pedagogové nevyčerpali dosud všechny formy a všechna poselství, s nimiž by se na žáky základních škol mohli obracet. Na dni otevřených dveří je možná příznačný Lubošův zážitek - „*A pak jsem byl na dni otevřenejch dveří, tam přišel pan ředitel a řekl, no já nevim, co bych jako mohl říct, všechno máte na těch papírech, v těch brožurách, tak já vopravdu nevim. Nakonec teda něco řek. To mi přišlo takový, takový normální. No, jako prostě. Že něk se nevychloubal.*“ A samotné brožury, papíry či internetové stránky možná taky jen ztěžují zajistit to, aby si deváták našel školu, kde alespoň něco ze studia by mu bylo „koníčkem“.

PROFI-VOLBA Z DEVÁTÉ TŘÍDY

Autor: Pražská skupina školní etnografie

Vydává: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta

Počet stran: 159

Formát: A4

ISBN 80-7290-216-4